

ENKELE NOTITIES OVER *ENSIS DIRECTUS* AAN DE
AMERIKAANSE OOSTKUST.

door

Dirk Wouters† *

In juni 1995 had ik de gelegenheid enkele stranden langs de Atlantische kust van de Verenigde Staten te bezoeken, meer bepaald in Maine en New Hampshire. Na de invasie van de Amerikaanse zwaardschede in West-Europa, was ik wel eens benieuwd naar het voorkomen van deze *Ensis*-soort in zijn thuisbasis.

Eerlijk gezegd had ik wel wat pech: de oceaan was al een hele tijd kalm geweest, zodat ik al op niet veel aanspoelsel behoefde te rekenen.

Op het grootste zandstrand van York (Maine) vond ik na een kwartiertje zoeken een doublet van *Ensis directus*. Verder vond ik wel verscheidene doubletten van *Siliqua costata* (Say) een soort van dezelfde familie, die nochtans zeer tere schelpen heeft en meestal op dezelfde plaatsen voorkomt als *E. directus*. Voorzichtig durf ik hieruit besluiten dat vele *E. directus* blijkbaar opgegeten worden door de talrijk aanwezige zilvermeeuwen. Later vond ik op het strand van Ogunquit (Maine) nog één doublet en enkele fragmenten van *E. directus*. Alle Amerikaanse auteurs beschrijven *E. directus* als een soort die algemeen voorkomt tussen Labrador en Florida. Dit zal ik ook niet betwisten, maar ik ben er wel van overtuigd dat de Amerikaanse zwaardschede lang niet zo algemeen voorkomt als hier in onze lage landen bij de Noordzee, en zeker niet zo algemeen als in België waar ze alle autochtone soorten overtroeft.

De verslagen van strandonderzoekers in oude nummers van "The Nautilus" wijzen alleszins in die richting. D. Blaney vond in Frenchman's Bay (Maine) slechts na jaren zoeken een exemplaar van *E. directus*. Hij vond wel 127 andere soorten (Blandey, 1905). H. Jackson maakte in zijn studie van de mollusken van North Haven, Maine (Jackson, 1907) geen melding van *E. directus*. idem voor E.P. Wentworth, die de molluskenfauna op Peak's Island, Maine, onderzocht (Wentworth, 1895). Ook H.W. Winkley rept met geen woord over de Amerikaanse zwaardschede in zijn artikel "New England Marine Collecting" (Winckley, 1902). De bodemgesteldheid speelt natuurlijk ook wel een rol, maar de Amerikaanse zwaardschede is toch niet zo kieskeurig wat dat betreft, zeker niet in België. Zelfs de temperatuur speelt *E. directus* weinig parten, gezien hij in Canada toch in vrij koud water voorkomt (in noordelijke boreale wateren, dichtbij de Arctische faunaprovincie). Zijn geografische verspreiding reikt aan de zuidelijke kant tot aan de warme wateren van Florida.

Verder meen ik dat *E. directus* in Noord-Amerika met een groter aantal predatoren wordt geconfronteerd. Zo is er ginds bijvoorbeeld toch een vrij belangrijke predatie door twee soorten pionen (fam. *Triglididae*): *Prionotus carolinus* en *P. evolans*. Beide verkiesen zij *E. directus* boven andere weekdieren (Richards, 1979). Hun rol kan bij ons mogelijk wel overgenomen zijn door de

schol, waarvan bekend is dat hij ook wel verlekkerd was op onze inlandse *Solenidae*. Een toch belangrijke predator in Noord-Amerika is.... de mens. De Amerikaanse zwaardschede wordt niet zelden verwerkt in "Fried Clams" en in "Clam Chowder". Ook op vismarkten kom je hem regelmatig tegen.

Buiten het voorkomen wil ik nog iets kwijt over de lengte van *E. directus*. Het is bekend dat de Amerikaanse zwaardschede mogelijk tot 25,4 cm (10 inches) groot kan worden. Uit de literatuur blijkt echter dat dit zeer zelden het geval is, meer zelfs: hij zou meestal kleiner blijven dan 7 inches (17,8 cm). Deze afmeting komt goed overeen met de grootste exemplaren die in België gevonden zijn (rond de 18 cm). De lengte is enerzijds afhankelijk van de bodemsedimenten, en anderzijds allicht ook van het aantal plaatselijke predatoren. Daarmee is het laatste woord over *Ensis directus* zeker nog niet gezegd. Het blijft een boeiende soort om te volgen.

Summary

The American Razor Clam *Ensis directus* (Conrad), although also common in its homeland, seems to be even more abundant in the intertidal environments of the Western European coastal habitats. At the Atlantic Coast of the USA, *E. directus* has to endure more competitors and predators than in Europe. In general, the average length of this species in America is similar to the European ones, although in the USA the maximum size can reach 25 cm, compared with 18 cm in Europe.

Literatuur

- Blaney, D., 1905. Shell-bearing Mollusca of Frenchman's Bay, Maine. The Nautilus XIX: 110-111.
- Bousfield E.L., 1960. Canadian Atlantica Seashells. National Museum of Canada, Ottawa: 72 pp.
- Jackson, H., 1907. The Mollusca of North Haven, Maine. The Nautilus XXII: 142-144.
- Jacobson M.K. & W.K. Emerson, 1961. Shells of the New York City Area. Argonaut Books, Larchmont: 142 pp.
- Morris, P.A., 1951. A Field Guide to the shells of our Atlantic and Gulf Coasts. Houghton & Mifflin Co., Boston: 236 pp.
- Richards, S.W., 1979. Comparison of Spawning Seasons, Age, Growth Rates and Food of two sympatric Species of Searobins: *Prionotus carolinus* and *P. evolans* from Long Island Sound. Estuaries 2 (4): 225-268.
- Tucker Abbott, R., 1974. American Seashells. Van Nostrand Co., New York: 663 pp.
- Tucker Abbott, R., 1986. Seashells of North America. Golden Press, New York: 1-280.
- Wentworth, E.P., 1895. Marine Shells of the Coast of Maine. The Nautilus IX (1): 34-35.
- Winkley, H.W., 1902. New England Marine Collecting. The Nautilus XVI: 14-15.

* Bij het ter perse gaan van dit CB hoorden we tot onze grote ontsteltenis dat Dirk Wouters door een ongeval om het leven is gekomen! (red.)